

Metodika

Blok 3

Moderní společnost ve válce

LEKCE

12

Vojáci ve válce

CÍLOVÁ SKUPINA

ZŠ / 14–15 let

ČASOVÁ DOTACE

45 minut

MEZIPŘEDMĚTOVÉ
VZTAHY

Občanská výchova /
Osobnostní
a sociální výchova

KLÍČOVÁ SLOVA

válečné zločiny /
druhá světová
válka / hodnocení
minulosti

Anotace lekce

Žáci se zabývají otázkou násilí ve válce a posuzují, jaké důvody mohly vést vojáky k účasti na genocidě židovského obyvatelstva. Žáci analyzují fotografii a čtyři výpovědi o násilném chování vojáka Josefa Blöscheho. Posuzují výpovědi s ohledem na to, kdo je jejich autorem a v jakém kontextu výpověď vznikla.

Badatelská otázka

Proč to dělá?

Vzdělávací cíle

Obsah

— Žáci se seznamují s modelovým příkladem vojáka, který se jako příslušník SS a gestapa podílel za druhé světové války na genocidě Židů ve varšavském ghettu. Získávají tím vhled do mentality pachatelů válečných zločinů.

Historické myšlení: Vztah k minulosti

— Žáci rozlišují různé výpovědi o téže události a umějí posoudit, jaký vliv na hodnocení chování vojáků má časový odstup nebo osobní zkušenost účastníka události.
— Žáci hodnotí různorodost a významnost důvodů, které člověka ve válce vedou k páchaní násilí.

Badatelské dovednosti

— Porovnáváme zdroje.

Vazba lekce na RVP ZV (2021)

D-9-7-04 / na příkladech vyloží antisemitismus, rasismus a jejich nepřijatelnost z hlediska lidských práv

D-9-7-03 / charakterizuje jednotlivé totalitní systémy, příčiny jejich nastolení v širších ekonomických a politických souvislostech a důsledky jejich existence pro svět; rozpozná destruktivní sílu totalitarismu a vypjatého nacionalismu

Poznámka: lekce vychází z cvičení HistoryLabu – [Voják na fotografii](#)

Zdroje

Zdroj 1

Vzpomínka Reicha-Ranickéhoho. IN: *Der SS-Mann. Josef Blösche – Leben und Sterben eines Mörders* [SS-Mann. Josef Blösche – život a smrt vraha, dokumentární film], Mnichov, 2003.

název

Zdroj 3

Hodnocení historika a novinářky. IN: Zdroj: SCHWAN, H. – HEINDRICH, H., *Der SS-Mann. Josef Blösche – Leben und Sterben eines Mörders*, Mnichov, 2003.

název

Zdroj 2

Část výpovědi Josefa Blöscheho před soudem v roce 1969. IN: SCHWAN, H. – HEINDRICH, H., *Der SS-Mann. Josef Blösche – Leben und Sterben eines Mörders*, Mnichov, 2003.

název

Zdroj 4

Rukopisná poznámka na fotografii, BstU, citováno dle SCHWAN, H. – HEINDRICH, H., *Der SS-Mann. Josef Blösche – Leben und Sterben eines Mörders*, Mnichov, 2003.

název

Josef Blösche se narodil roku 1912 ve Frýdlantě v severních Čechách. Pocházel z německé rodiny, jeho otec měl farmu a hostinec. Ve čtrnácti letech Josef přestal chodit do školy a pracoval v rodinném podniku. Od mládí se účastnil v radikálních sudetoněmeckých spolicích, vstoupil do Sudetoněmecké strany a poté, co byly Sudety přičleněny k třetí říši, se stal členem nacistické strany, SS a gestapa.

Během války působil ve varšavském ghettu. Podílel se na jeho likvidaci a odvláčení Židů na místo, odkud byli deportováni do vyhlazovacího tábora Treblinka, ale mnoho z nich i sám usmrtil. Pronásledoval a vyhledával Židy, kteří se před transportem ukryli, terorizoval obyvatele ghetta, podílel se na potlačení povstání. Židé mu přezdívali „Frankenstein“ kvůli jeho brutalitě a vraždění.

Po válce žil nenápadný rodinný život v NDR, oženil se a měl dvě děti. Teprve v roce 1967 se přišlo na to, že je jedním z hledaných válečných zločinců. Důležitou roli sehrály právě oficiální fotografie pořízené příslušníky jednotek SS z varšavského ghetta, podle nichž byl Blösche identifikován. Byl zatčen a o dva roky později popraven za válečné zločiny, konkrétně za podíl na vyhlazení 300 tisíc varšavských Židů a zavraždění až dvou tisíc osob.

(SCHWAN, H. – HEINDRICHS, H., *Der SS-Mann. Josef Blösche – Leben und Sterben eines Mörders*, Mnichov, 2003).

Zdroj: [Wikipedia](#) (2022)

Návrh postupu

Doporučení: žáci pracují individuálně, ve dvojicích nebo ve skupinách s pracovním listem, učitel promítá úvodní fotografii z HistoryLabu.

Fáze

Popis

Učitel

Žák

Komentáře

Fáze 1

evokace badatelské otázky: Proč to dělá?

- Učitel stručně vysvětlí, co budou dělat a proč.

Fáze 2

5 + 5 minut

práce s obrázkem

- Pouští HL přes dataprojektor – slide 1, z modu „s celou třídou“. Vybízí žáky, aby zapsali své hypotézy do PL.
- Poté dává učitel návodné otázky, zajišťuje, aby si žáci všimli podstatných prvků na fotografii.
- Povzbuzuje ke sdílení a doplňování.

- Žáci samostatně nebo ve skupinách zapisují do PL své hypotézy, kdo asi jsou lidé na fotografii, co dělají, co se jim mohlo honit hlavou, jak se asi mohli cítit.
- Teprve poté žáci navzájem sdílejí své postřehy, pokud je zaujme nápad spolužáka / jiné skupiny, může si jej připsat.

- Co lidé dělají – vlevo na řádce; co si asi myslí – myšlenkové mraky
- Společné postřehy lze vyplnit do HL (učitel nebo určený žák).
- Mohou vznikat otázky, hypotézy, učitel je podporuje, ale neodpovídá na ně, nenabízí řešení („možná si na ně odpovíme společně v průběhu hodiny“).

Fáze 3

25 minut

informační prvek (Co se může hodit)

práce s texty a tabulkou

- Učitel stručně převypráví životní příběh Josefa Blöscheho – vojáka na fotografii.
- Učitel vysvětlí práci se čtyřmi prameny a tabulkou, monitoruje, obchází, radí, povzbuzuje.
- Učitel nakonec vyzve ke sdílení a vzájemné inspiraci – doplňování.
- Klade otázky: Kdo je autorem první vzpomínky? Co si myslí o Blöschovi? atd.

- Žáci mají životopis J. Blöscheho v PL v podobě komiksu – mohou jej sledovat očima, nebo si jej sami přečíst.
- Žáci čtou čtyři krátké úryvky z pramenů a informace o okolnostech jejich vzniku. Vyplňují tabulku.
- Žáci krátce sdílejí svá řešení, doplňují si do PL, pokud je zaujme cizí řešení.

- Doporučení: nevyčerpát žáky čtením biogramu, i v dalších krocích následuje práce s texty.
- Učitel má k dispozici příklad vyplněné tabulky.
- Není nutné sdílet všechna pole tabulky.

Fáze 4

5 minut

práce se škálováním

- Učitel vyzve k vyplnění dalšího kroku v PL.

- Žáci u každého z důvodů rozhodují, zda jej považují za méně či více významný a přidělují body 1 až 10.

Fáze 5

5 minut

odpověď na badatelskou otázku

- Promítne opět úvodní fotografii. Vyzve žáky, aby zohlednili vše, co se dozvěděli, a odpověděli na otázku: Proč to dělá?

- Žáci formulují odpověď, argumentují.

- Na konci hodiny může vzniknout diskuse, učitel může podpořit dalšími otázkami: Proč dosud zdánlivě obyčejní lidé mohou být svolní páchat násilí na ostatních lidech?

Příloha

Příklad vyplněné tabulky

	Kdo je autorem	Proč vzpomíná nebo píše?	S jakým časovým odstupem od popisovaných událostí?	Jak popisuje chování a osobnost Josefa Blöscheho?
1	židovský obyvatel ghetta	natáčeli s ním rozhovor do dokumentárního filmu	po šedesáti letech	byl to mladý kluk, kterému najednou bylo vše dovoleno
2	voják Josef Blösche	vyslýchali ho	asi po dvaceti letech	podle něj to bylo tehdy běžné chování, dělo se každý den
3	autoři knihy	psali historickou knihu	asi po šedesáti letech	Blösche podle nich trpěl pocitem méněcennosti a byl introvertní, válka mu umožnila vyniknout a povyšovat se nad jiné
4	voják Josef Blösche	když ho zatkli, napsal to na svou fotografii	přes dvacet let	popsal, jak vypadá a že je příslušník gestapa, napsal, že se s ostatními účastní deportace Židů

Kritéria hodnocení

Základní úroveň

Charakteristika odpovědi na badatelskou otázku

Žák vnímá specifické dobové okolnosti, za nichž docházelo k násilnostem.

Hodnocení vojákova chování pramení spíše z žakových prekonceptů než z analýzy pramenů.

Příklad odpovědi

Myslím si, že Blösche byl psychicky nevyrovnaný a válka mu umožnila chovat se nadřazeně. Ve válce je mnoho příležitostí k tomu, aby lidé jednali jinak než v běžné době.

Střední úroveň

Charakteristika odpovědi na badatelskou otázku

Žák reflektuje, že násilné chování vojáka mělo různé příčiny a bylo ovlivněno dobovým kontextem.

Argumentuje pomocí zdrojů, netematizuje ale jejich povahu a nestaví se k nim kriticky.

Příklad odpovědi

Podle mě byl psychicky nevyrovnaný, plnil rozkazy a přišlo mu to normální, tak o tom alespoň vypověděl u soudu (doslova: „dělo se to každý den“).

Pokročilá úroveň

Charakteristika odpovědi na badatelskou otázku

Žák si uvědomuje, že i násilné chování je podmíněno velmi složitými okolnostmi a dobovými souvislostmi.

Všechny důvody mohly hrát nějakou roli.

Reflektuje ve své odpovědi různou povahu zdrojů, s nimiž pracoval.

Příklad odpovědi

Všechny důvody mohly sehrát určitou roli a je velmi těžké říci, který byl důležitější. K dispozici máme mnoho výpovědí, které vznikly tehdy (fotografie) nebo zpětně, když různí lidé vzpomínali na to, co prožili. Blösche vypovídá tak, jako by mu to ani zpětně nebylo líto a jako by byl hrdý na to, jak na fotografii vypadá mužně a vojensky. Mám ale k dispozici jen dva jeho stručné výroky, potřeboval bych víc informací, třeba celý záznam od soudu.

Doporučená literatura

NEITZEL, S.; WELZER, H.; FOJTU, N.
Vojáci: protokoly o boji, zabíjení a umírání.
Praha: Academia, 2014.

WETTE, W.
Wehrmacht. Obrazy nepřítelů. Vyhlažovací válka a legendy.
Praha: Argo, 2006.

Metodika

Blok 3 / Moderní společnost ve válce
Lekce 12

Vojáci ve válce

Autorka lekce (metodický a pracovní list):
Radmila Prchal Pavlíčková

Grafická úprava:
Hedvika Vilinger Člupná

Autor komiksu:
Václav Hromada

Dílo podléhá licenci [Creative Commons CC BY-SA 4.0](#)
Uveďte původ—Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

Všechny metodiky a pracovní listy jsou
v elektronické podobě ke stažení na webových
stránkách dejepisplus.npi.cz.

Rok vydání 2022
Národní pedagogický institut České republiky
www.npi.cz

npi | Národní pedagogický institut
České republiky